

## Badaezpadako Nobel Saria

Ia ezer egiteko denbora eduki baino lehen eman diote Bakearen Nobel Saria Barack Obamari, eta zenbait eztabaida sortu da horren inguruan. Saria prebentiboa ote? Esperantzaz betetako erronka dela esango dute beste batzuek. Bukatu ote dira konpontze bidean doazen bake-prozesuak (gureak ez omen du kontatzen, ñimiñoegi garelako, edo, agian, ez da ikusten konpontze bidean doanik) eta munduan dauden gerrak —tartean Obamak berak eskuartean dituenak— luzerako mantenduko direla ematen ote du?

Bakearen Nobel Saria Suedian eman eta erabakitzen da eta oro har Europak ematen duen saria dela esan daiteke, bertako balio eta ikuspegi arabera eta askotan kontinentean agintzen dutenen behar geopolitikoak oso kontuan harturik. Europak ematen du, beti ere kontinente honetako ipar-mendebaldeko estatu txiki, hotz, aberats eta zibilizatuen —han non Ongizatearen Estatuak bere maila gorena erakutsi duen— eremuan dauden mundu-ikuskerak gailentzen direla.

Egia da Suediako Akademian sari hori ematen duen komiteak sobera erakutsi duela bere sinpatia (historian zehar txarto egindakoaren kontzientziak eraginda, akaso) XX. mendeko 60. hamarkadatik aurrera mundu mailan izan diren herri beltzen askapen mugimenduekin: Martin Luther King 1964an, Desmond Tutu apezpikua 1984an, Nelson Mandela Hegoafrikako bake prozesua sendotu zenean (De Klerk-ekin batera). Hor koka daiteke ere AEBetako lehenengo lehendakari beltzari (afroamerikarra, lengoai politikioki zuzenean, berez zuzena baino nahiko ulergaitza izan ohi dena) emandako saria. Baina ez dirudi arrazoi hori nahikoa denik, batez ere hain goiz.

Funtsean, Europak bere lidergoa onartu eta eskatu egiten dio AEBetako lehendakari berriari, Bush juniorren garaian Iparramerikako erraldoiak eduki zuen inboluzio berekoia- ren ondoren. Krisi sistemikoa etengabe munduan zehar barreriatzen ari den momentu honetan, badirudi Europak berak bere adar gazteari eskatzen diola XX. mendean zehar erakutsi duen lidergoari eusteko, hori bai, Obama bezalako lehendakari *progre* eta aurkezgarria edukita, utikan *cow-boyak*, gu bezalako amerikarrak ongi etorriak esan nahi izan balu...

Baina, lidergoa, zehazki, zer gidatzeko? Obamaren presidentziaren aro gainean hainbat denborazkotasun korapilatzen dira, prozesu historiko ezberdinen klimaxak batera heldzen ari direla ematen du uneotan. Agian ez dira hain prozesu ezberdinak, baina bai argi dago gure ikuspegietan analitikoki ezberdindu egiten ditugula. Saia gaitezen horri azaltzen.

Kapitalismoa erreformatzeko lidergoa? Ziurrenik ideia honek oso adostasun zabala jasoko luke Europan, Obamarekin dauden asmotan. AEBetan eraman duten kapitalismoa erreformatzeko zama azken mendean izaniko krisietan, eta oraingo finantza sistemaren kataklismoa, bertan sortu eta handik hedatu da mundu osora. Obamaren ardura, beraz, horri konponbidea topatzea. AEBetan bertan, Binghantom-eko Unibertsitateko Fernand Braudel Zentroan, badago ikerlari talde oso interesgarri bat, Immanuel Wallerstein soziologoaren gidaritzapean, kapitalismoaren historiaren azterketan bereziki nabarmendu dena. Giovanni Arrighi, Beverly J. Sivler eta beste batzuek modelizazio sakon bat egiten dute kapitalismoaren zikloen inguruan, eta sistema horren hegemoniak momentu eta espazio diferenteak ezagutu dituela ondorioztatzen dute. Momentu honetan gertatzen ari dena, euren teorizazioaren arabera, AEBetako hegemoniaren hondamena besterik ez da. Ziklo berri batean hegemonia Ekialdean egon daitekeela uste dute horiek, baina Wallersteinen azkeneko lanean sistemaren krisi definitiboaren aurrean egon gaitezkeela

planteatzen da, beti ere historiaren zikloei eta orain arte izaniko esperientziei erreparatuta. Deterministegiak ote diren, marxismoak gurari duen sasiperfekzio zientifiko horrek sobera min egin diela askapen mugimenduei eta lurreko txirroi... badira kontuan hartzeko nabardurak. Baina Obamarren lidergo mundiala kapitalismoa erreformatzeko, hori ere gurari hutsa da, ikuskizun.

Baina Wallersteinek egiten dituen beste hausnarketa batzuk badoaz determinismo horretatik harago. Gizarte mugimenduei —mugimendu antisistemikoak, bere definizioan— oso garrantzi handia ematen die, eta zentzu horretan planteatzen du XX. mendeko 60ko hamarkadaren bukaeratik aurrera munduan zehar ezagutu ziren gatazka sozialek (68ko maiatza globaletik aurrera bere eragina planeta osoan zehar zabaldu duten aldaketei buruz ari da) kapitalismoaren krisia areagotu dutela teoriar horren alternatiba faltsua zen komunismo estatala ere kolokan jarri izan dutelako, hain zuzen ere. Eta zentzu horretan, Obama presidenteak Guantanamon eta Afganistanen eta Iraken bakezaletasunarekin erakutsi dituen atxikimendu epelak eta etxean ekonomia berde batera joateko planteatu dituen proposamen are epelagoak kontuan harturik (beti ere oso ikuspegi baikor batetik eta AEBetako lehendakaria politika formal mendebaldarraren eremu antzuan mugitzen dela abisatuta), bada, esan daiteke nolabait mugimendu antisistemiko horiek eragindako aldaketa sakonen isla edo zantzu ahul bat heldu dela boterera Etxe Zurian (askotan hori ikus daiteke presidentearen iragan erradikalduneko hainbat aholkularik eragin duten zala-parta mediatikoa ikusita, eta beti kontuan hartuta horrelakoen berri eduki dugula dimititu behar izan dutenean, Obamarren irudia ez kaltetzeko). Nahi bada, anekdota gisa, azken egunotan kalamuaren erabilera terapeutikoen inguruko presio poliziala eta legala arindu nahi duela irakurri dugu. Lidergo hori —horrelakorik izango balitz— onartzen al da Nobel Sariarekin? Hori ere gurari hutsa izan daiteke. Eta ikuskizun.

## Akabo Europa?

Europako Ekonomia Erkidegoa, gero Europar Batasuna izan zena, edo oraindik dena. Krisi ekonomikoak eramango al du hain indartsu eta legitimatua egon den Europa aberatsaren makro-estatu desio hori? Kutxan geratzen zaion diru guztia eskaini die Bruselak esne ekoizleei, diosku *Berria* kazetak udazken honetako egun urri batean; Marian Fischer Boelek, nekazaritza komisarioak, 280 milioi euroko aparteko diru laguntza proposatu du, eta argi utzi du azken eskaintza izango dela; «Europak berriro saltoki handien eta industriaren aldeko postura egin du, ez dugu eskatzen diru laguntzarik, ekoizpena kontsumora mugatzea nahi dugu», EHNE sindikatuko eledun batek arrapostu, eremuko nekazari txikien sintonia berean.

Europako Ekonomia Erkidegoa guda ondorengo asmakizuna izan zen. Bigarren Mundu Gerra deiturikoak desolatutako Europan, Mendebaldeko Europa aberatsa gose zen eta, gainera, lurraldearen nekazaritza-ahalmena zeharo hondatuta zegoen. Nekazaritza Politika Komuna (bai, akronimoaren euskal bertsioa ez da oso dotore geratzen) izan zen esperimentu politiko-ekonomiko horren lehen erronka. Helburua, Europaren elikadura-autohorniketa ziurtatzea.

Eta lortu, merkatua antolatzea, lortu zen helburu hori. Eta, handik gutxira, pilota ortura bota eta soberakinak ekoizten hasi zen Lehenengo Sektorea sortu zen, eta diru-laguntzak esportazioak bideratzera dedikatu ziren; neoliberalismoaren diskurtsoarekin izugarri legitimatu zen molde berriko kapitalismo malguak negozio aukera ederra topatu zuen industrializatutako nekazaritza eta abeltzaintzan, eta, ia konaturatu gabe, gaurko egoerara heldu gara.

Europar Batasunak ezin duela esne autohorniketa bermatu, alegia. Ez, bederen, behi-esnearena zehaztearren. Sektore hori etengabe esaten ari da gaurko egoeran ez dela esne-behien abeltzaintzarik Europan geratuko. (Beste errapeko esnea da makro-esplotazio industrialetan ekoitz daitekeena.)

Eta esneaz ari gara, amatasunarekin hain lotutako elikagaia, gure kulturaz zeharo barneratua; honako produktuaren horniketara, kalitate minimo batzuk ziurtatuta, ezin du bermatu gaur egungo Europar Batasunak. Diru nahikorik ez du, baina ideiak, are urriago. Gai da esportaziorako diru-laguntzen bidez beste merkatu batzuk hondatzeko, Indian gertatzen ari den moduan, baina ezin du ziurtatu Europako lurraldeetan esnea ekoitziko denik, prezio minimo errentagarriak sendotzeko mekanismo politikorik ez daukalako, bere arkitektura juridikoa neoliberalismoaren dogmen arabera eraiki duelako. Eta horrek ez du balio gaurko egoera ekonomikoan eragiteko. Berrito lurralde desolatua bilakatzen ari da gure kontinenteko landa eremua, kapitalismo malguak desolatutako eremua, alegia. Eta horra hor Europar Batasunaren porrota eta krisi sakona. Aterako ote da aurrera edo gune horretako estatu indartsuenek bere kabuz ekingo diote hurrengo prozesuari?

## **Esnea Ez-hazkunderaren Gizartean**

Ostera ere, esnea hazkunderako elikagaia da, umeak aurrera atera eta, badaezpada ere, apurtxo bat gizendu behar dituzten neolitiko osteko gizartean ondorengo kultural bat, gure sen komunean oso errotuta dagoena. Eta ez dago garbi hori, goazen gizartean, baliagarria izango zaigun. Ez gauden esaten, hala ere, esnea beharko ez dugunik, baina bai ziur asko abereengandik hartzen ditugun elikagaien kontsumo txikiagoa egin beharko dugula, halako dieta planeta osoan hedatzen bada eta ekosistemen iraunkortasunari eutsi nahi badiogu. Okela gutxiago eta esnea ere bere tamainan, pixkanaka gaur egungo gizarte azeleratuetan alboratzen ari garen barazki eta fruten kontsumoa gehitu egin beharko genukeen hein berean.

Baina gero eta indar gehiago hartzen ari den des-hazkundera kontzeptu politiko berri samarra eztabaidatzen hasi baino lehen, kontuan hartu behar da, dena dela, europar gizar-

tea hazkunde demografiko oso txikia izaten ari dela azken urteotan, eta etorkinen ugalketa eskema kulturalengatik ez balitz ziurrenik hazkunde negatiboan egon gintezkeela. Hau da, jende gutxiago, batez ere askoz ume gutxiago, askoz esne gutxiago, beraz.

Eta, portzierto, hori ez da txarra. Kontu honekin sekulako eskizofrenia kontzeptuala erakusten dugu normalean: munduko populazioaren eztanda kezkarria zaigu oso, horrela era globalean, Jared Diamond bezalako determinista geografikoei kasu eginez gero (eta halako argudioak oso kontuan hartzekoak dira) hortxe legoke gure ingurumen arazorik handiena; baina etxeko zenbaki demografikoei erreparatzen diegunean kezka aldrebes bihurtzen zaigu, gutxi gara eta gero eta gutxiago izanen, nola goaz horrela? Kontraesan galanta. Nazioarteko debate ekologistan McKibben-ek bota du hordagoa: seme-alaba bakarreko gizarterantz joan gaitzen, aldi berean bizitzaren luzatzea eta horrek dakartzan arazo guztiei buruz erabateko hausnarketa eta irtenbide berriak eskaintzen ditugula. Erronka handia munduan, Europan eta, zer esanik ez, gure herri (hainbat zentzutuan) zahar honetan.¶